

Дамјан Даниловић

Економски факултет Пале,
Универзитет у Источном Сарајеву,
БиХ

✉ damjan.danilovic@ekofis.org

ЛИЗИНГ ПОСЛОВИ

LEASING CONTRACTS

Резиме: У нашем правном систему је лизинг посао дуго био неименован, док је у другим правним системима као и у међународном праву постојао више деценија. 2007. године је Народна скупштина Републике Српске усвојила закон о финансијском лизингу. Постављени су нови услови, како у погледу лица која се баве лизингом, тако у погледу форме уговора. Циљ овог рада јесте да анализира специфичности овог посла, његове битне карактеристике и правне односе.

Кључне ријечи: лизинг, субјекти лизинга, предмет лизинга.

ЈЕЛ класификација: K12.

Summary: Leasing business was unnamed in our legal system for a long time, whereas it was present in other legal systems for several decades. In 2007, the National Assembly of the Republic of Srpska adopted Law on Financial Leasing. There are new conditions regarding the persons dealing with leasing and the form of a contract. The aim of this paper is to analyse specificities of this contract, its important characteristics and legal relations.

Key words: leasing, leasing subjects, leasing entities.

JEL classification: K12.

1. УВОД

Банке представљају веома старе институције. Истина је да њихова улога није била иста у погледу значаја за развој државе у свим историјским периодима постојања и развоја банака, али је евидентно да су кредитни послови окосница банкарског пословања од најстаријих времена до данас. Сматра се да најстарије банке датирају из старог вијека, на подручју Египта, у периоду старог царства, негдје између 2780. и 2420. године п. н. е. (Šogorov 2009, 23). Египатски храмови су били у улози банака, а служили су као складишта драгоцености и других роба. У Европи се прве банке развијају на подручју цивилизација Грчке и Рима (Rose 2003, 4). И ту су храмови одобравали зајмове заинтересованим лицима, уз обавезу плаћања камата.

Један од новијих облика кредитирања у савременим привредама јесу лизинг послови. Настали су у англо америчком праву, одакле су прешли у наш правни систем. Ријеч *лизинг* управо и потиче од енглеске ријечи *to lise* што значи *дати у закуп*. Лизинг је код нас регулисан посебним законом, што довољно говори о његовом значају и особености. Оно по чему је лизинг посао кредитирања јесте то што прималац лизинга добија на употребу предмет лизинга, али га фактички купује путем периодичних отплата (лизинг накнада).

Као и сваки други уговор трговинског права, он подразумијева аутономију воље, којој је законом остављено доста простора, како би уговорне стране међусобно уредиле уговорне односе. Са друге стране, правну сигурност код овог уговора је потребно подићи на виши ниво. То се постигло обавезном писаном формом, затим ограничавањем круга лица која могу обављати ове послове, код којих је потребно да имају дозволу Агенције за банкарство РС (у даљем тексту: Агенција). Агенција такође врши и ревизију над даваоцима лизинга, а даваоци лизинга имају обавезу да воде књиговодство и да достављају финансијске извјештаје у складу са законима којима се уређује рачуноводство и ревизија. Правна сигурност је постигнута и

императивним нормама, највише у домену оснивања лизинг организација и њиховом контролом, што ипак не би могла да буде садржина Закона о облигационим односима, па је све то довело до доношања посебног закона. Поред тога су императивна правила прописана и у погледу саджине уговора.

Разлози судске праксе су захтијевали посебно законско регулисање, јер су се у недостатку законске регулативе на ове односе примјењивале одредбе правних послова који садрже неке елементе лизинга, као нпр. уговор о зајму, закупу, кредиту, уговор о продаји. Све до тада у нашем систему је ово био неименовани уговор, мада постоје и други правни системи у којима лизинг није посебно законски регулисан.

Специфичности лизинга леже у комерцијалном интересу даваоца лизинга, који се састоји у томе што је његов интерес за давање лизинг опреме већи од интереса продаје исте опреме (Роровић и Vukadinović 2010, 410). Све то зависи од конкретне пореске политике, тако да је интерес за давање ствари у лизинг већи од продаје ствари, уколико је то економски исплативије. Поред овог аспекта, на настанак лизинга утиче и положај примаоца, који најчешће нема довољно средстава за куповину предмета, или пак има али му је корисније да их усмјери у друге инвестиције. Дакле, он без ангажовања сопствених средстава добија предмет лизинга и на тај начин задовољава потребе својих активности.

Законом о банкама Републике Српске је одређено да банке могу обављати послове финансијског лизинга, али поред банака и друге организације могу обављати послове лизинга уколико добију дозволу Агенције, па по томе лизинг спада у релативне банкарске послове.

2. ПОЈАМ ЛИЗИНГА

У почетном дијелу Закона су објашњени основни појмови везани за лизинг (Službeni glasnik RS 2007, čl. 2):

- 1) Давалац лизинга је лице које је од Агенције добило дозволу за обављање лизинг послова и које на даваоца лизинга преноси право држања и коришћења предмета лизинга за уговорени период, за шта од примаоца лизинга прима лизинг накнаду.
- 2) Прималац лизинга је правно или физичко лице на које давалац лизинга преноси право држања и коришћења предмета лизинга.
- 3) Испоручилац лизинга је лице које на даваоца лизинга преноси право својине над предметом лизинга, ради његове предаје примаоцу лизинга у складу са уговором.
- 4) Предмет лизинга је покретна и непотрошна ствар или непокретна ствар у складу са прописима којима се утврђују стварна права.
- 5) Лизинг накнада је новчани износ који прималац лизинга плаћа у ратама за кориштење и држање предмета лизинга.
- 6) Уговор о испоруци је писмено закључени уговор између испоручиоца и даваоца лизинг предмета на основу којег давалац лизинга стиче право својине над предметом лизинга у сврху његовог давања на лизинг.

По закону постоје двије врсте лизинга. То су финансијски и оперативни лизинг. Разлика је у томе што је код оперативног давалац лизинга истовремено испоручилац лизинг опреме, а код финансијског то није случај, већ су испоручилац и давалац два различита лица. Исто тако финансијски лизинг мора бити закључен минимално на двије године, а за оперативни не постоје никаква ограничења у погледу рока. У литератури се финансијски лизинг назива и индиректни, или прави лизинг, а оперативни директни, или неправи (Vasiljević et al. 2002, 425–427). Код финансијског лизинга давалац лизинга: 1) закључује уговор са испоручиоцем предмета лизинга кога је одредио прималац лизинга на основу којег стиче прво својине над предметом лизинга, према спецификацији примаоца лизинга и под условима које, уколико се односе на интересе примаоца лизинга, одобрува прималац лизинга, 2) са примаоцем лизинга закључује уговор о финансијском лизингу којим се обавезује да на примаоца лизинга пренесе овлашћење држања и коришћења предмета лизинга на уговорено вријеме, а прималац лизинга се обавезује да му за то плаћа лизинг накнаду, 3) лизинг накнаду утврђује на основу амортизације цјелине или најбитнијег дијела вриједности предмета лизинга (Službeni glasnik RS 2007, čl.6). Законом о лизингу је одређено да ће се на случајеве које није регулисао овај закон у

вези са оперативним лизингом примјењивати правила закона о облигационим односима (Službeni glasnik RS 2007, čl.8).

Узимајући у обзир законску дефиницију финансијског лизинга, која подразумијева однос три лица, разумљиво је да по Закону о бакама РС банке могу обављати само посао финансијског лизинга, а не и оперативног. То је због тога што је код оперативног лизинга давалац лизинга истовремено и испоручилац предмета лизинга, а по закону банке могу само да обављају банкарске послове, а не и послове производње опреме, што у ствари раде испоручиоци лизинг предмета. Дакле финансијски лизинг је сложенији јер у себи садржи два различита правна односа, јер у њему учествују сва три субјекта лизинга:

- 1) Први је правни однос између даваоца лизинга и испоручиоца лизинг опреме. Између њих се закључује уговор о испоруци који је у случају лизинга специфичан (Perović 2003, 22–23). Специфичност је у томе што се у овом уговорном односу као уговорна страна не појављује прималац лизинга, али ипак се испорука опреме врши по спецификацији коју он одреди, јер је он финансијер цјелокупног лизинг посла, тако да је то изузетак од *inter partes* дејства уговора. Такође закон је означио овај однос као уговор о испоруци, јер тај однос може да буде и куповина или неки други однос.
- 2) Други правни однос је лизинг однос. Настаје закључењем уговора о финансијском лизингу између даваоца лизинга и примаоца лизинга, на основу којег прималац стиче право да држи и користи предмет лизинга на одређено вријеме, а давалац лизинга право на одговарајућу лизинг накнаду. Овај други однос, када би се самостално посматрао, представљао би уговор о закупу. Међутим, финансијски лизинг подразумијева такав однос у коме само давалац лизинга стоји у посебном правном односу са испоручиоцем лизинг опреме, са једне стране и у посебном правном односу са даваоцем лизинга, са друге стране, док у исто вријеме испоручилац лизинга и давалац лизинга нису у међусобном правном односу. Тек таква конструкција, у којој ова два односа постоје истовремено, представља финансијски лизинг, па се тај други правни однос не сматра закупом, већ у наведеној конструкцији има посебну правну природу (Perović 2003, 25).

3. СУБЈЕКТИ ЛИЗИНГА

По закону су давалац лизинга, прималац лизинга и испоручилац предмета лизинга субјекти лизинга (Službeni glasnik RS 2007, čl. 5). Давалац лизинга је регулисан у трећој глави Закона о лизингу РС. Логично је да се сам закон бави том материјом, из разлога што се утврђивањем њиховог статуса императивним нормама, једним дијелом, постиже правна сигурност код ове врсте правних послова. Закон се не бави шире примаоцем лизинга и испоручиоцем лизинг опреме, сем што је одредио њихов појам.

Испоручилац лизинг предмета може бити сваки ималац робе, односно прозвођач, или продавац опреме, а прималац лизинга свако лице које има пословну способност. Битно је нагласити да је један од циљева закона управо заштита положаја примаоца лизинга, зато што то може бити свако правно лице и физичко лице са пословном способношћу, која не морају имати довољно знања и способности заштите својих правних одоса, што није случај са даваоцима лизинга, јер су они специјализовани за лизинг и имају разрађене механизме заштите. За разлику од испоручиоца и примаоца лизинг предмета, који могу учествовати у лизинг послу без нарочитих услова, давалац лизинга може бити лице које испуни посебне законске услове.

Давалац лизинга може бити само лице организовано у форми друштва капитала са сједиштем у Републици Српској, што је први услов, које је добило дозволу за рад од Агенције за банкарство, што је други услов, а изузетно послове финансијског лизинга могу да обављају и банке, при чему ће се у тим случајевима примјењивати одредбе Закона о лизингу (Službeni glasnik RS 2007, čl.10).

Оно што је *lex specialis* у односу на друга друштва капитала и што је трећи услов који мора да испуњава давалац лизинга, је то да минимални оснивачки капитал даваоца лизинга мора бити 250.000 конвертибилних марака и он мора бити уплаћен у новцу, а поред тога и

ствари и права могу ући у основни капитал, с тим што морају бити процијењени од овлаштеног процијењивача (Službeni glasnik RS 2007, čl. 14).

Давалац лизинга обавља послове лизинга као основну дјелатност, а не смије поред тога да одобрава кредите, нити да даје зајмове, сем ако није ријеч о банкама (Službeni glasnik RS 2007, čl. 15). Давалац лизинга са сједиштем у Федерацији БиХ или у Брчко дистрикту лизинг послове у РС обавља преко пословне јединице уколико добије дозволу за рад од Агенције у РС (Službeni glasnik RS 2007, čl. 17).

4. ФОРМА УГОВОРА О ЛИЗИНГУ

Закон је прописао обавезну писану форму уговоора, у којој су садржани осовни елементи, то је све у циљу постизања правне сигурности (Službeni glasnik RS 2007, čl. 9). Битни елементи, као и код сваког другог уговора, су они без којих уговор не би могао да буде пуноважан. Има их више:

- подаци о субјектима уговора;
- предмет уговора са карактеристикама које омогућавају његову идентификацију;
- врста лизинга (финансијски или оперативни);
- вриједност предмета лизинга;
- рок трајања, који код финансијског лизинга не може бити краћи од двије године од дана закључења уговора;
- укупан износ накнада које треба да плати прималац лизинга;
- услови, начин плаћања лизинг накнада и ефективна каматна стопа која се користи за обрачун лизинг накнаде;
- могућност за откуп или продужење уговора о лизингу;
- подаци о испоручиоцу предмета лизинга;
- право давања предмета лизинга другом на коришћење;
- случајеви који ће се третирали као неизвршење обавеза од примаоца лизинга;
- стопа затезне камате која ће се плаћати у случају неизвршења обавеза.

Као што се види, закон је одредио велики број обавезних елемената. Тиме се на одговарајући начин штити правна сигурност, прије свега у погледу уговорних страна, али се штити и јавни интерес (Реговић 2003, 27). Јавни интерес се огледа у разлозима фискалне природе. Томе доприноси и обавеза даваоца лизинга да књиговодство води у складу са прописима о рачуноводству и ревизији и да доставља податке о свом пословању надлежним институцијама. Будући да је ријеч о обавезним елементима уговора, изостанак једног од њих чини уговор ништавим. У случају да је претежни дио обавеза извршен...

Закон је поред обавезних одредио и доста факултативних елемената, како би уговорне стране уредиле међусобне односе по својој вољи. То даје много простора прилагођавања лизинг посла конкретним приликама у којима се налазе уговорне стране. Факултативни елементи могу бити: мјесто, вријеме и начин испоруке предмета лизинга, својина над предметом лизинга, страна која осигурава предмет лизинга, трошкове транспорта, монтаже и демонтаже предмета, текуће сервисирање, обучавање особља примаоца лизинга за коришћење предмета лизинга и друге елементе.

5. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ СУБЈЕКТА ЛИЗИНГА

У четвртој дијелу Закона о лизингу РС се регулишу права и обавезе субјеката лизинга (Službeni glasnik RS 2007, čl. 24–31, 34–45).

5.1. Права и обавезе даваоца лизинга

Давалац лизинга је дужан да прибави предмет лизинга по спецификацији коју одреди прималац лизинга, од испоручиоца предмета лизинга и да обавијести испоручиоца лизинга да предмет прибавља ради извршења уговора, најкасније до закључења уговора о испоруци, при

чему је дужан да га обавијести о томе ко је прималац лизинга. То подразумијева да давалац треба да закључи уговор о испоруци путем којег треба да стекне својину над предметом лизинга. Он мора да се придржава спецификација које одреди прималац предмета лизинга, али може и сам да учествује при одређивању спецификације, или да је у потпуности предложи, али уз сагласност примаоца лизинга.

Што се тиче обавезе обавјештавања испоручиоца предмета лизинга о примаоцу, то проистиче из обавезе међусобног обавјештавања уговорних страна о чињеницама битним за међусобне односе, а уколико изостане обавјештење то не утиче на пуноважност уговора, већ на евентуалну одговорност даваоца лизинга према испоручиоцу предмета лизинга, уколико овај претрпи штету услед необавјештавања (Petrović 2003, 33–34).

Одговорност за штету коју проузрокује предмет лизинга примаоцу лизинга пада на испоручиоца предмета, сем уколико није посебно уговорена одговорност даваоца лизинга, или уколико је и сам давалац учествовао у избору, те ако се прималац предмета приликом избора испоручиоца ослонио на стручност даваоца лизинг предмета. Логично је да за штету у овим случајевима не одговара давалац, јер није вршио избор ствари, а закон допушта да стране прошире своју одговорност. Треба нагласити да је овакво ограничење одговорности даваоца у супротности са општим правилима о одговорности власника за штету причињену његовим стварима на имовини других лица, јер је давалац управо власник лизинг ствари, али сви ти изузеци постоје због специфичне природе лизинг уговора.

Давалац лизинга мора примаоцу лизинга омогућити *мирну државину* над предметом лизинга (Petrović i Vukadinović 2010, 421). Давалац одговара примаоцу лизинга за правне недостатке и од те одговорности се не може ослободити, ако прималац није знао за то право и није пристао на лизинг под тим условима. На тај начин се такође штити прималац лизинга као економски слабија уговорна страна. Сврха одговорности за евикцију је да се омогући примаоцу несметана државина и употреба ствари. У случају да постоји захтјев трећег лица који умањује, ограничава, или онемогућује примаоца лизинг ствари на коришћење и држање ствари, прималац треба да обавијести даваоца лизинга и тражи да он отклони захтјеве трећег лица. Обавјештење мора да буде саопштено, јер је то једини начн да се давалац укључи у заштиту примаоца. Уколико прималац уђе у спор, а не обавијести даваоца, па спор изгуби, давалац ће се ослободити одговорности само ако је располагао средствима којима се могао одбити захтјев трећег лица. Примјеном овог посљедњег правила, на одређен начин се санкционише несавјесно понашање примаоца, али и ту је наглашена одговорност даваоца, јер се практично тешко може ослободити одговорности.

Закон је предвидио двије санкције за даваоца. Посљедица пасивног понашања даваоца последице обавјештавања, услед којег ствар буде одузета од примаоца је то да се лизинг раскида по самом закону. У случају да је држање и коришћење ствари умањено или ограничено, прималац може раскинути уговор ако се услед тога не може остварити сврха уговора. И ту постоји изузетак од правила из Закона о облигационим односима, јер прималац не може да тражи смањење цијене, што купац робе по ЗОО има право, када је ријеч о одговорности продавца за правне недостатке робе. Такође ће давалац бити дужан да накнади претрпљену штету, али само под условом да прималац није знао за правне недостатке. Дакле савјесност примаоца је неопходна, а то проистиче из општег правила да несавјесна уговорна страна не може добити правну заштиту.

Уговором се може предвидјети обавеза даваоца лизинга да одржава лизинг ствари, али то одржавање обухвата само радње које превазилазе оквир редовног одржавања, а оваква рјешења су усвојена из разлога што давалац лизинга нема приступ лизинг добру, нити потребна знања (Trifković et al. 2009, 324–325).

У погледу промјене даваоца и примаоца лизинга законом је одређено (Službeni glasnik RS 2007, čl.32, 33) да давалац има право да пренесе своја права из лизинга на треће лице, али ту постоји изузетак од правила из ЗОО, по којима се уступању потраживања не може супротставити дужник, јер у Закону о лизингу се каже да се не могу пренијети она права која би угрозила права примаоца лизинга, а што се утврђује у сваком конкретном случају. Давалац је дужан у случају преноса права из лизинга да обавијести примаоца. Промјена примаоца је могућа само уз писмени пристанак даваоца.

5.2. Права и обавезе примаоца лизинга

Основна обавеза примаоца је да преузме предмет лизинга на начин, у вријеме и на мјесту предвиђеном уговором, чиме се омогућује остварење саме сврхе уговора. Које обавезе ће се подразумевати, зависи од конкретних околности.

Код финансијског лизинга у случају неиспоруке предмета лизинга, или испоруке са кашњењем, или материјалним недостацима, прималац може прихватити предмет, или захтијевати испоруку исправног предмета, са правом на надокнаду штете. Друго, он може да одбије да прими предмет и уговор раскине. Уколико је испоручилац задоцнио са испоруком тада прималац има право да обустави исплату лизинг накнаде (Ćirić i Đurović 2005, 270), а ако је рок за испоруку битан елемент уговора, уговор се раскида по самом закону. Исто тако закон је ублажио строгост права на раскид усљед материјалних недостатака тиме да се уговор може раскинути само усљед недостатака који у значајној мјери умањују вриједност предмета лизинга, односно недостатака због којих прималац не би ни закључио уговор да је знао за њихово постојање у тренутку закључења уговора. Уговор се не може раскинути због разлике у количини, одсуства неког дијела, својства, или особине, који су без значаја за коришћење предмета. Сматра се да се при оцјењивању дозвољености раскида усљед материјалних недостатака мора узети у обзир сврха закључења уговора, тј. да недостатак буде такав да се због његовог постојања не може остварити корист коју је прималац основано очекивао, у тој мјери да не постоји сврха уговора (Pegović 2003, 77). Уговор ће остати на снази ако давалац лизинга без одлагања испоручи предмет лизинга у складу са уговором. У супротном, ако ни у накнадном року давалац не изврши уговорену обавезу, уговор се раскида.

Прималац је дужан да предмет користи у складу са уговором, или намјеном предмета, са пажњом доброг привредника, или домаћина. Овдје закон користи правне стандарде, што значи да ће се то понашање утврђивати у сваком конкретном случају. Узело се у обзир да предмет може бити и коришћен од стране привредника при обављању своје професије, али и да се користи ван привредне активности. Из тог проистиче строжа одговорност уколико се предмет користи у професионалне активности, од случаја да се он користи за личне потребе. Због тога се прави и термиолошка разлика. У првом случају је то добар привредник, у другом добар домаћин. Ипак, у оба случаја се тражи повећана пажња. Уколико изостане потребна пажња, прималац ће одговарати за штету без обзира да ли је штету проузроковало лице које ради по његовом налогу, или друго лице коме је омогућио да дође у посјед предмета. Прималац има обавезу да редовно одржава предмет у исправном стању, у супротном ће одговарати за штету. То подразумијева да он сноси све трошкове око одржавања.

Прималац је дужан да плаћа лизинг накнаде у износима, у вријеме и на начин предвиђен уговором. То је такође врло важна обавеза. По закону се она плаћа у ратама, а утврђивање осталих елемената исплате је препуштено уговорним странама. У случају да прималац прву рату не исплати, давалац лизинга може раскинути уговор. Ако послје исплате прве рате не исплати двије узастопне рате, давалац може да раскине уговор, или да тражи исплату остатка накнаде уз камату. Уколико прималац не исплати једну накнаду, давалац може да раскине уговор, уколико је из датих околности видљиво да ни преостале накнаде неће бити исплаћене. Право на раскид због неплаћања прве рате се објашњава разлозима да је тиме прималац показао своју општу несмотреност да извршава своје обавезе (Pegović 2003, 84). Ипак постојање права на раскид због неплаћања двије узастопне рате представља изузетак од правила ЗОО, по коме се уговор не може раскинути због неиспуњења незнатног дијела обавезе (Službeni glasnik SFRJ 1978, čl.131). У пракси су двије рате најчешће незнатни дио лизинг накнаде, поготово код финансијског лизинга због његовог трајања. У свим овим случајевима треба да се остави накнадни рок, па уколико плаћање не буде извршено у том накнадном року, може се раскинути уговор. Ово остављање накнадног рока је правило код свих врста уговора, када је ријеч о доцњењу са испуњењем уговорних обавеза, сем уколико рок испуњења није по закону или уговору битан елемент уговора. Уговорне стране могу правила око раскида уговора због неплаћања накнаде да уреде и другачије.

Различити су и општи услови пословања лизинг организација у погледу утврђивања разлога за раскид уговора због неплаћања лизинг накнаде. Примјера ради, неке организације установљавају право за себе да задрже плаћене лизинг накнаде и поред враћања лизинг

премета, али судска пракса најчешће не дозвољава важење оваквих клаузула (Dragašević 2005, 75–76).

Прималац лизинга је дужан да осигура предмет лизинга од ризика у складу са уговором. Ова одредба је диспозитивна и на уговорним странама је да се усагласе око ових елемената. Након истека уговора прималац је дужан да врати предмет даваоцу у исправном стању, сем ако што друго није уговорено. Уколико предмет не пређе у власништво примаоца, или се уговор не продужи након истека уговора, он се враћа даваоцу. Прималац не одговара за истрошеност предмета услед редовне употребе. У свим случајевима када прималац има право на раскид уговора, припада му и право на накнаду штете, уколико је претрпио какву штету.

Ризик за случајну пропаст или оштећење ствари код финансијског лизинга прелази на примаоца у тренутку преузимања предмета лизинга, сем ако што друго није уговорено. Код оперативног лизинга, напротив, ризик остаје на даваоцу лизинга.

5.3. Права и обавезе испоручиоца предмета лизинга

Закон члановима 46 и 49 регулише права и обавеза испоручиоца лизинга. Испоручилац предмета лизинга је дужан да примаоцу лизинга испоручи предмет лизинга, чија својства у потпуности одговарају уговореним својствима у исправном стању, заједно са свим дијеловима, на начин, у вријеме и на мјесту предвиђеном уговором. Дакле, иако је власник предмета давалац лизинга, обавеза испоруке је на испоручиоцу опреме, али уговорне стране се могу споразумјети да обавеза испоруке буде на даваоцу лизинга.

Измјене уговорних одредби на основу којих је давалац стекао право својине на предмету лизинга имају дејство према примаоцу само ако он на то пристане. Одредба је логична, јер сама сврха уговора зависи од намјере примаоца ствари, па би другачије одредбе могле да промијене сврху уговора.

Ако у финансијском лизингу испоручилац предмет испоручи са закашњењем, у неисправном стању, са материјалним недостацима, прималац има иста права према испоручиоцу која би имао да је на мјесту даваоца лизинга. То подразумијева да има право да тражи испуњење уговора и накнаду штете, а по изричитом слову закона не може тражити раскид уговора нити снижење цијене.

Испоручилац и давалац лизинга ће бити солидарно одговорни према примаоцу лизинга за материјалне недостатке, за неиспоруку и испоруку са закашњењем, уколико је давалац изабрао испоручиоца. Прихваћено правило код уговора у привреди јесте то да за избор лица одговара она уговорна страна која је вршила избор. Међутим, овдје је одговорност појачана, а положај примаоца лизинга повољнији, јер му је на располагању солидарна одговорност даваоца и испоручиоца опреме.

6. ПРЕСТАНАК УГОВОРА

Уговор престаје на начине као и већина других уговора у привреди. Разлози су утврђени у чл. 50:

- Истеком рока на који је закључен. Уговор се раскида по самом закону и није потребно давати било какву изјаву воље. Минимални рок код финансијског лизинга је двије године, а код оперативног не постоје ограничења у погледу рока. Уколико прималац лизинга жели да одржи уговор, или да откупи предмет лизинга, треба да мјесец дана прије истека уговора у писменој форми обавијести даваоца лизинга, у супротном се уговор раскида.
- Уништењем предмета лизинга услед дејства више силе. Лизинг се закључује са циљем прибављања и коришћења предмета од стране примаоца, па уништењем предмета без кривице уговорних страна престаје да постоји сврха уговора. Другачије је ако ствар буде уништена кривицом неке од уговорних страна, тада ће за штету одговарати та уговорна страна.
- Раскидом уговора предвиђеним овим законом, о чему је говорено у претходном дијелу.
- Из других разлога предвиђених прописима којима се уређују облигациони односи.

Закон је прописао да се својина над предметом лизинга не може стећи државином, сем уколико није уговорено да по истеку уговора предмет пређе у својину примаоца лизинга, или да га прималац лизинга откупи. То је логично, јер би у супротном био незаштићен давалац лизинга, пошто је код лизинга неопходно да ствар буде у државини примаоца, који би у том случају стекао свијину над том ствари протеклом одређеног времена.

7. ЗАКЉУЧАК

Лизинг уговори су у правним системима релативно новија категорија. Настали су из потреба пословне праксе. Оно што је у пракси довело до примјене лизинга јесте недостатак финансијских средстава за куповину одређених ствари, па се ствара тај специфични облик лизинга, у коме давалац плаћа испоручиоцу цијену за куповину предмета, а затим предмет предаје примаоцу лизинга уз отплату на рате. Погодност за примаоца лизинга је то што добија потребну опрему без ангажовања сопственог новца, тако да фактички цијену отплаћује из добити коју оствари коришћењем предмета. Давалац лизинга кредитира примаоца лизинга. Погодност за даваоца је то што он тиме врши пласман капитала и што ће оброчним исплатама добити више новца од продајне вриједности предмета лизинга, него продајом тога предмета.

Финансијски лизинг подразумева двоструки правни однос. Прималац предмета одређује спецификацију предмета и одређује испоручиоца предмета. Између њега и даваоца лизинга се закључује уговор о лизингу. Из те обавезе проистиче обавеза на закључење уговора о испоруци лизинг предмета између даваоца и испоручиоца лизинг опреме, при чему давалац лизинга плаћа испоручиоцу цијену предмета, а предмет прелази у његову својину.

Оперативни лизинг је простији, јер је испоручилац предмета истовремено и давалац лизинг предмета. Закон је код оперативног лизинга позвао на сходну примјену одредби Закона о облигационим односима, што није случај код финансијског лизинга.

Закон је омогућио аутономију воље уговорним странама, а истовремено заштитио интересе и даваоца и примаоца лизинг предмета. Посебно се закон бавио даваоцем лизинга, који треба да испуњава посебне услове, тако да је онемогућено било коме да се бави пословима лизинга, с обзиром да су лизинг предмети велике вриједности, па би преваре давалаца лизинга могле да доведу до њиховог економског краха. Са друге стране, правна сигурност је постигнута обавезном писаном формом. У тој форми је евидентан велики број обавезних елемената, што се ријетко среће код било којег другог уговора у привреди.

У БиХ је тржиште лизинга још у фази развоја. 2005. је основано Удружење компанија за лизинг са циљем унапређења лизинга у БиХ. Све компаније које се баве лизингом су у форми друштва са ограниченом одговорности. Лизинг се код нас највише користи за куповину аутомобила, опреме и некретнина.

ЛИТЕРАТУРА

- Vasiljević, Mirko i dr. 2002. *Ugovori u privredi*. Banja Luka: Pravni fakultet.
- Dragašević, Momir. 2000. *Novi ugovori u međunarodnoj poslovnoj praksi*. Podgorica: Službeni list Crne Gore.
- Perović, Jelena. 2003. *Komentar zakona o finansijskom lizingu*. Beograd: IP GLOSARIUM.
- Popović, Vitomir i Radovan Vukadinović. 2010. *Međunarodno poslovno pravo*. Pravni fakultet u Banjaluci i Centar za pravo Evropske unije u Kragujevcu.
- Rose, Peter S. 2003. *Menadžment komercijalnih banaka*. Zagreb: Biblioteka gospodarska misao.
- Službeni glasnik Republike Srpske. 2017. *Zakon o finansijskom lizingu*. Broj 70. Banja Luka
- Službeni list SFRJ. 1978. *Zakon o obligacionim odnosima*. Beograd
- Trifković, Miloš, Milić Simić, Veljko Trivun, Vedad Silajdžić i Fatima Mahmutćehajić. 2009. *Međunarodno poslovno pravo*. Sarajevo: Ekonomski fakultet.
- Ćirić, Aleksandar i Radomir Đurović. 2005. *Međunarodno trgovinsko pravo*. Niš, Pravni fakultet.
- Šogorov, Stevan. 2009. *Bankarsko pravo*. Beograd-Sremska Kamenica: Službeni glasnik.